

ПРЕС-РЕЛІЗ
до засідання “круглого столу”
«НАЦІОНАЛЬНІ ПРОЕКТИ В СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ
УКРАЇНИ»

20 березня 2013 р.

Модернізація національної економіки України та суспільства, визначена як основне завдання Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», вимагає виходу країни на шлях стратегічного програмування соціально-економічного розвитку. Практику національних проектів було започатковано як один з визначальних механізмів модернізаційної стратегії України.

Станом на початок 2013 р. перелік проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національних проектів) містить 5 пріоритетів, в рамках яких виділено 16 національних проектів. В межах 7 національних проектів виділено 21 складову. При цьому заходи щодо запровадження національних проектів здійснюються з різною інтенсивністю. За трьома проектами розпочалась стадія практичної реалізації, ще шість проектів знаходяться на стадії розробки техніко-економічних обґрунтувань. Перші практичні кроки здійснено лише за проектами у соціальній сфері, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів.

Загальна оцінка сучасного стану реалізації національного проектування в Україні вказує на недостатню ефективність його використання як інституту стратегічного розвитку. Проблеми у сфері управління такими проектами, фактично, успадковані від загальних проблеми ефективності державного управління в Україні загалом та реалізації державних цільових програм зокрема. Розпорошення управлінських зусиль та фінансових ресурсів унаслідок системних вад стратегічного планування призводить до гальмування загальної динаміки перетворень, фрагментації національних цілей. Останнє на певному етапі створює загрозливе підґрунтя підміни національних цілей корпоративними з різким зростанням корупційної емності проекту.

Досвід національного проектування виявив проблему відсутності адекватної українському адміністративному і бізнес-середовищу організаційно-економічної моделі, яка забезпечувала б узгодженість дій держави та приватного сектору економіки на підґрунті відповідно застосовуваних регуляторних механізмів, інформаційних інтервенцій, інституційних важелів (зокрема – державно-приватного партнерства), інфраструктурного інвестування тощо. Жорстка необхідність досягнення кінцевого результату, як у випадку підготовки до Євро-2012, змусила компенсувати цей недолік через гіпертрофовану частку державного інвестування. У поточній діяльності Держінвестпроекту спостерігається протилежна вада – зведення національних проектів до часткових, хоча й значних за обсягом, інвестиційних проектів. Це, зрештою, змінює основний критерій успішності національного проекту – з вирішення значущої національної цілі – на залучення інвестиційних коштів. Критично важлива складова національного проекту, пов'язана з його роллю в інституційній модернізації суспільства, при цьому втрачається.

Проте критичні оцінки у жодному разі не мають розглядатися як привід до припинення практики національного проектування в Україні. Аналіз світового досвіду, особливостей та потреб національної соціально-економічної та управлінської систем засвідчують необхідність подальшого розвитку цього інституту на засадах підвищення його управлінської ефективності.

Значущість національного проектування зростає у післякризовий період, коли об'єктивна потреба цілеспрямованої концентрації ресурсів суспільства на ключових цілях модернізаційної стратегії спонукає до пошуку адекватних сучасних інструментів такої концентрації. Національні проекти, за впровадження ефективної моделі їх організації, спроможні задовольнити цю потребу.

Застосування проектних підходів дозволяє забезпечити пріоритетність стратегічних інтересів суспільства перед інтересами та потребами, які диктує повсякденна політика, досягти міжсекторальної концентрації зусиль та ресурсів навколо визначених функціональних завдань. Досягнення в рамках проектів визначеності й прогнозованості державної політики створює підґрунтя для злагоджених дій держави та бізнесу в напрямі реалізації суспільно значущих завдань розвитку. Національне проектування забезпечує довгостроковий горизонт планування й розвитку соціально-економічної системи, виходячи з потреби подолання недовіри звичайного інструментарію державного управління, який, будучи ефективним при вирішенні поточних завдань, втрачає дієздатність у стратегічному вимірі.

Намагання інтегрувати національне проектування у наявну систему управління чи втілювати національні проекти лише як пілотну форму «точкового» стратегічного планування навряд чи досягатимуть очікуваного результату. Проектні управлінські нововведення, що не кореспондують з стратегічним плануванням та не забезпечені міжвідомчою координацією, створюють додаткові адміністративні ускладнення.

Запровадження національного проектування в Україні необхідно розглядати, у першу чергу, як інструмент реалізації **комплексу стратегічно орієнтованих заходів, спрямованих на вирішення найбільш актуальних завдань системної модернізації значущої сфери суспільного життя**. Це спонукає розглядати такі проекти як частину системи середньо- та довгострокового планування, яка, окрім виконання практичних

проектів у конкретних сферах, включатиме також інфраструктурне, нормативно-правове, інформаційне та інші види забезпечення реалізації цих проектів.

Відтак у процесі стратегування доцільно застосовувати «розширювальне» трактування поняття національного проекту, з виділенням їх обмеженого переліку, узгодженого із системними пріоритетами модернізації. **В межах національних проектів доцільне виділення низки прикладних національних інвестиційних проектів**, які будуть спрямовані на досягнення окремих завдань в рамках проекту та здійснюватися на засадах державного, змішаного (партнерського) інвестування, або на підґрунті державних гарантій.

Спираючись на світовий досвід та досвід стратегічного реформування в Україні, видається можливим виокремити основні критерії відбору національних проектів. До них належать:

- системність впливу на економіку;
- довгостроковість реалізації та тривалість досягнутого ефекту;
- відчутність результатів проекту для поліпшення якості життя значного прошарку громадян;
- орієнтованість на модернізацію економічної, соціальної, правової систем через здійснення необхідних реформ у зазначених сферах;
- сприяння капіталізації та використанню вітчизняного ресурсу;
- наявність можливостей інтеграції зусиль держави і бізнесу;
- наявність розгалуженого впливу на економічне та соціальне становище в регіонах України, залучення регіональних економічних потенціалів, розвиток міжрегіональної співпраці.

Необхідно забезпечити реальну інтеграцію національних проектів до загальнодержавної системи управління, що дозволить усунути дублювання функцій, зменшити адміністративні витрати та забезпечити концентрацію коштів на практичній складовій реалізації проектів. Національні проекти як масштабне міжгалузеве завдання повинні розглядатись у якості логічних складових частин роботи Кабінету Міністрів України, відповідних міністерств та відомств, а в частині необхідного законодавчого забезпечення – і законодавчої влади, тому ці установи повинні відігравати провідну роль в їх розробці та реалізації. Оптимальним виглядає розгляд національного проекту як цільової програми дій, затвердженої Кабінетом Міністрів України, з відповідними імперативними плановими завданнями для відомств.

Нова організаційно-економічна модель національного проектування полягає у відмові від функції самостійного вибору і планування національних проектів Держінвестпроектком на користь діяльності агентства у площині аналізу і зведення існуючих інфраструктурних завдань галузевих державних програм між собою у національні проекти на вирішення конкретної суспільної проблеми. Основним завданням для агентства у цьому випадку стає виконання ролі координатора для головних розпорядників державних програм і «маркетолога» для приватних інвесторів. Результатом його діяльності має бути критеріальний відбір до окремих національних проектів низки суміжних різногалузевих інфраструктурних завдань (об'єктів), розробка і погодження із головними розпорядниками можливої форми участі інвесторів у реалізації цих завдань, а також пошук інвесторів для виконання цих завдань у якості державного посередника між головними розпорядниками і окремими інвесторами чи інвестиційними компаніями.

Організаційна схема підготовки та впровадження такого національного проекту нового зразку виглядатиме таким чином:

1. На основі суспільної дискусії визначається суспільно значуща проблема, вирішення якої вимагає системної модернізації певної сфери життя суспільства (встановлення національного проекту).
2. Держінвестпроект:
 - формулює пропозиції щодо нормативно-правового та інституційного забезпечення реалізації проекту;
 - проводить інвентаризацію наявних галузевих державних цільових програм, які мають відношення до вирішення проблеми;
 - виявляє випадки дублювання, зводить споріднені по меті реалізації заходи у єдині державні програми, здійснює пріоритетизацію заходів;
 - вибирає серед завдань інвестиційно-привабливі, готує систему заходів щодо залучення приватних інвесторів для їх реалізації;
 - вносить до Кабінету Міністрів України системну пропозицію щодо програми реалізації національного проекту.
3. Кабінет Міністрів України визначає програму реалізації національного проекту із відповідними завданнями міністерств та відомств, індикативними орієнтирами загального та плановими показниками бюджетного фінансування за оновленим переліком державних цільових програм (нормативне визначення національного проекту).
4. Міністерства і відомства після ухвалення програми виконують завдання щодо її реалізації.
5. Держінвестпроект:
 - забезпечує міжвідомчу координацію в рамках національного проекту, його інформаційний супровід;
 - веде пошук приватних інвесторів паралельно до реалізації державних цільових програм.

Значне обмеження кількості і критеріальне виокремлення переліку національних проектів створить підґрунтя для інвентаризації та повного структурування наявних державних програм з метою уникнення дублювань і посилення їхньої дієвості, надасть додаткової стрункості системі державного управління, а економічній політиці передбачуваності.